

VOCAL FABRIC

vlaams
RADIOKOOR

© Marcel Lennartz

**A SPOTLIGHT
ON
UKRAINIAN
COMPOSERS**

**BRUSSELS
THÉÂTRE MARNI**

16.11

Vlaams Radiokoor
Brussels Philharmonic Soloists
Antonín Dvořáček piano
Sigvards Klava conductor

vlaamsradiokoor.be

with the support of the Belgian Tax Authority & Beside Tax Authority

[TERUG NAAR OVERZICHT](#)

[PROGRAMMA](#)

[ARTIESTEN](#)

[TOELICHTING](#)

[BIOGRAFIEËN](#)

[TEKSTEN](#)

[VERSION FRANÇAISE](#)

[ENGLISH VERSION](#)

PROGRAMMA

** gelieve niet te applaudisseren tussen de
verschillende werken **

Miroslav Skorik (1938-2020)

Melody in A Minor

Oleksandr Shchetinski (°1960)

Requiem: Requiem et Kyrie

Valentin Silvestrov (°1937)

Nostalghia

Dmitri Bortnianski (1751-1825)

Sacred Concerto No. 32:

I. Lord, Make Me to Know Mine End

II. Remove Thy Stroke Away from Me

III. O Spare Me, That I May Recover Strength

(sopraan: Evi Roelants; alt: Sandra Paelinck;

tenor: Ivan Goossens; bas: Conor Biggs)

Valentin Silvestrov (°1937)

The Messenger

Oleksandr Shchetinski (°1960)

Requiem: Dies Irae

Valentin Silvestrov (°1937)

Maidan 2014, Cycle IV:

III. Prayer for Ukraine

Borys Liatoshynski (1896-1968)

Prelude op. 38

Valentin Silvestrov (°1937)

Diptychon: II. Testament

*(sopraan: Jolien De Gendt; tenor: Michiel
Haspeslagh)*

Valentin Silvestrov (°1937)

4 Pieces, op. 2: No. I. Lullaby: Moderato

Oleksandr Shchetinski (°1960)

Requiem: Agnus Dei

*(sopraan: Sarah Van Mol; alt: Estelle Lefort;
tenor: Michiel Haspeslagh; bariton: François
Heraud)*

Levko Revutsky (1889-1977)

Song

ARTIESTEN

Sigvards Kļava (dirigent)

Antonii Baryshevskyi (piano)

Vlaams Radiokoor

(sopraan) Sarah Abrams, Jolien De
Gendt, Karen Lemaire, Lissa Meyvis,

Valeriia Pieters, Evi Roelants, Sarah Van Mol, Veerle Van Roosbroeck
(alt) Maria Gil Muñoz, Eva Goudie-Falckenbach, Estelle Lefort, Lieve Mertens, Sandra Paelinck, Noëlle Schepens
(tenor) Gunter Claessens, Paul Foubert, Ivan Goossens, Michiel Haspeslagh, Paul Schils, Roel Willems
(bas) Conor Biggs, François Heraud, Paul Mertens, Andrés Soler Castaño, Thomas Vandenabeele, Jan Van der Crabben, Harry Van der Kamp

Solisten Brussels Philharmonic

(1e viool) Eric Baeten, Juliette Janssen, Gabriele Filiberto Galleri, Anouk Lapaire
(2e viool) Véronique Burstin, José Manuel Jiménez Garcia, Bram Van Eenoo
(altviool) Sophie Gailly, Helena Raeymakers
(cello) Bénédicte Legrand, Maria Palazon
(contrabas) Ben Faes

TOELICHTING

“I try, with my music, to safeguard and preserve a day of peace. Today, it seems to me, this ought to be art’s primary aim.”

– Valentin Silvestrov

Op 6 maart 2022 vluchtte de zesentachtigjarige componist Valentin Silvestrov (1937) samen met zijn dochter, kleindochter en een koffer vol manuscripten van Kyiv, de stad waar hij al meer dan een halve eeuw woonde, naar Berlijn. Net als vele anderen verliet hij zijn geboorteland Oekraïne, een onzekere toekomst tegemoet. Hoewel hij zich nooit veel met politiek ingelaten had, reageerde hij in 2014 op de bloedige protesten in Kyiv met de koorcyclus Maidan. Als muzikale aanklacht tegen het geweld. Hoe luider de oorlogsklokken luidden, des te

zachter de muziek die hij componeerde. Al had hij op dat moment niet kunnen bedenken hoe actueel zijn muziek tien jaar later nog steeds zou klinken.

De cyclus werd lange tijd nauwelijks buiten Oekraïne uitgevoerd, maar sinds de Russische inval in het voorjaar van 2022 wordt het werk van Oekraïense componisten meer dan ooit gespeeld. De grootschalige Sacred Concertos van Dmitri Bortnianski (1751-1825) maken al enkele decennia deel uit van het koorrepertoire, maar componisten als Myroslav Skorik (1938-2020) en Oleksandr Shchetinski (1960) klinken allesbehalve bekend in onze oren. Toch spelen ze een belangrijke rol in de geschiedenis van de Oekraïense muziek. Zo werd Skoriks A Melody uitgeroepen tot Oekraïnes spirituele volkslied.

Symfonische koormuziek

Het oeuvre van Dmitri Bortnianski was lange tijd onbekend. Met zijn vroeg-romantische inslag behoorde het al niet meer tot de klassieke periode, en door de 19de-eeuwse nationalisten werd Bortnianski's muziek lange tijd als té Italiaans klinkend beschouwd. Ook tijdens het Sovjet-tijdperk, waarin alle religieuze muziek verbannen werd, raakte zijn muziek in de vergetelheid. Toch kan je niet om Bortnianski heen: met zijn groots opgezette Sacred Concertos zorgde hij voor een verwesting van de Slavische muziektraditie. Dat had veel te maken met zijn opleiding bij de Italiaanse componist Baldassare Galuppi (1706-1785), die op uitnodiging van de Russische Tsarina Catharina II tussen 1765 en 1768 als kapelmeester en hofcomponist aan de slag was in Sint-Petersburg. Toen Galuppi terugkeerde naar zijn geboortestad in Venetië,

volgde Bortnianski zijn leermeester naar Italië. Hij verbleef er tot 1779, en componeerde in die jaren drie opera's, instrumentale muziek en een aantal religieuze werken op Latijnse teksten.

Bij zijn terugkeer in Rusland kon Bortnianski opeenvolgend aan de slag als kapelmeester en directeur van de hofkapel van de Tsaar. Daar zorgde hij voor een uitbreiding van het koor, waarmee hij niet alleen zijn muziek en die van landgenoten uitvoerde, maar ook composities van westerse componisten – van Haendels Messiah tot Beethovens Missa solemnis. In zijn eigen werken plukte Bortnianski de vruchten van zijn opleiding bij Galuppi en zette hij alle mogelijke middelen in om de strikt a cappella composities – de orthodoxe liturgie liet immers geen instrumentale begeleiding toe – zo symfonisch mogelijk te laten klinken. Met beeldende

melodieën, een flexibele groepering van de stemgroepen en alternerende inzetten van tutti- en solopassages zorgde hij voor een tot dan toe ongeziene benadering van koormuziek. In totaal componeerde hij zo'n 45 Sacred Concertos, waarvan 35 voor vierstemmig koor en een tiental voor dubbelkoor.

De koorconcerti groeiden al snel uit tot één van de attracties van Sint-Petersburg en beïnvloedden ook zijn opvolgers, waaronder Rachmaninov en Stravinsky. Zelfs de Franse componist Hector Berlioz (1803-1869) was een liefhebber: nadat hij één van de concerten had gehoord tijdens een reis in Rusland in 1840, prees hij Bortnianski om de “ongelooflijk vrije combinatie van stemmen en texturen” en speelde hij enkele van zijn concerten in Parijs. Pyotr Ilyich Tchaikovsky (1840-1893) was minder te vinden voor zijn

muziek, maar van het Sacred Concerto No. 32, O Lord, make me to know mine end, was hij wel een grote fan. Het is een erg contemplatief werk, met aan het einde een lange en aangrijpende fuga waarin Bortnianski zowel het verzet tegen als de uiteindelijke acceptatie van de dood verklankt.

Echo's uit het verleden

Valentin Silvestrov werd geboren in Kyiv in 1937, toen Oekraïne nog deel uitmaakte van de Sovjet-Unie. Tijdens zijn studies nam hij gretig alle stijlen uit het twintigste-eeuwse modernisme en de naoorlogse avant-garde in zich op. Zijn vroegste composities zijn dan ook een uiting van al deze invloeden. Iets wat niet naar de zin was van de Bond van Sovjetcomponisten; zij beschouwden zijn oeuvre als ongewenst modernisme. De continue tegenstand zorgde in de loop van de

jaren '70 voor een radicale ommekeer in Silvestrovs compositiestijl, met verstilde en spirituele composities als resultaat. Die kentering verklaarde hij als volgt: “De belangrijkste les van de avant-garde was om vrij te zijn van alle vooropgezette ideeën – vooral die van de avant-garde.” Hij benoemde zijn stijl voortaan als ‘meta-muziek’, een echo van wat al bestaat.

Een mooi voorbeeld van zo'n herinnering aan eerdere muziek is *The Messenger* uit 2016, geschreven ter nagedachtenis aan zijn overleden vrouw Larissa Bondarenko. Geïnspireerd op de geschriften van filosoof Jakov Droeskin (1902-1980) waarin een ‘boodschapper’ de link vormt tussen deze wereld en een buitenaardse, verenigt Silvestrov in het werk een hedendaagse muziektaal en passages die herinneren aan de muziek van Mozart. Zelf omschrijft hij zijn

compositie als volgt: "Het is alsof een bezoeker uit een andere tijdsdimensie ons een boodschap brengt... Misschien is het Larissa zelf, misschien is het een verre muze die een laat-achttiende-eeuwse taal spreekt. Deze archaïsche en tegelijk eigentijdse taal wordt gefilterd door een diep postmoderne gevoeligheid."

Ook in het solowerk voor piano uit 2001, *Nostalghia*, weerklinkt een verlangen naar wat eerder was. Het is een uitgepuurd werk, waarin de weinige noten, flarden van melodieën en diepe stiltes je als luisteraar doen verlangen naar wat nog moet komen, en tegelijk binden aan het net gehoorde. Net als de muziek van Arvo Pärt, is dit muziek die precies door zijn eenvoud een bijzondere en tijdloze kracht uitstraalt.

“The world singing of itself”

Het duurde even voor Silvestrov zich aan koormuziek waagde: “Als individualist was koormuziek nooit mijn initiële interesse. Mijn lot is verbonden aan de piano.” Een van zijn eerste koorwerken was Dyptichon uit 1995. Silvestrov vergelijkt het tweedelige werk met een altaarstuk in de kerk, waarbij niet alleen Christus zelf wordt afgebeeld, maar ook het leven van de heilige. Dat gebeurt in het tweede deel “Testament”, op tekst van het gedicht Zapovit (vertaald: toewijding) van de Oekraïense schrijver Taras Shevchenko (1814-1861). Net als Bortnianski in zijn grootschalige koorconcerti, splitst Silvestrov het koor op in kleinere, flexibele groepen om verschillende klankeffecten te bereiken.

Silvestrovs meest indrukwekkende koorcompositie is ongetwijfeld Maidan, een

koorcyclus die hij componeerde naar aanleiding van de protesten in Kyiv. In november 2013 kwam de bevolking er massaal in opstand tegen de beslissing van de toenmalige pro-Russische president Viktor Janoekovitsj om de vrijhandelsovereenkomst met de Europese Unie niet te tekenen. In februari 2014 escaleerden de protesten tot de bloedige Revolutie van de Waardigheid, wat uiteindelijk leidde tot het afzetten van de president en het ondertekenen van het verdrag met de Europese Unie. En helaas ook tot de bezetting van de Krim door Rusland, en in de nasleep daarvan: de huidige oorlog. In plaats van het hele gebeuren met lede ogen aan te zien, reageerde Silvestrov door elke dag in februari 2014 een stukje muziek te componeren. Op het Maidanplein nam hij de gebeden en volksliederen van de protestanten, het klokkengelui en de schoten in zich op. Gewapend met zijn piano en stem

schreef hij zo zijn eigen muzikale ooggetuigenverslag neer. Later groepeerde Silvestrov de stukken tot vier cycli, die samen één groot koorwerk vormen en in principe als geheel uitgevoerd worden. Het werk eindigt met een verstild wiegelied, en dat deed Silvestrov heel bewust: “Ik kan en wil niet bijdragen aan het lawaai van deze verschrikkelijke oorlog. Integendeel, ik wil laten zien hoe kwetsbaar onze beschaving is.”

Toelichting door Aurélie Walschaert

SIGVARDS KLAVA

www.radiokoris.lv

Sigvards Klava is sinds 1992 artistiek directeur van het Lets Radiokoor (LRC). Als vrucht van zijn aanhoudende inspanningen is het LRC uitgegroeid tot een internationaal erkende, vocaal onderscheidende muziekgroep die verwelkomd wordt op de top muziekfestivals en gevraagd wordt om samen te werken met de meest vooraanstaande componisten en dirigenten.

Sigvards Klava studeerde directie aan de Bachakademie Stuttgart, het Conservatorium van St.-Petersburg en de Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music (JVLAM) waar hij sinds 2000 docent is aan de afdeling directie. Hij nam ook deel aan masterclasses op het Oregon Bach Festival.

ANTONII BARYSHEVSKYI

www.antonii-baryshevskyi.com

Antonii Baryshevskyi is een vooraanstaande Oekraïense pianist en laureaat van prestigieuze internationale pianowedstrijden, zoals Arthur Rubinstein International Piano Master Competition, Premio Jaen en F. Busoni International Piano Competition. Baryshevskyi geeft masterclasses in Oekraïne en in het buitenland, als gastprofessor aan de Davidsbündler Music Academy in Den Haag en als regelmatig lid van de International Summer Academy of Music in Ochsenhausen (Duitsland).

Antonii Baryshevskyi is regelmatig te gast op gerenommeerde festivals zoals Progetto Martha Argerich, het Klavier Ruhr Festival, het Busoni Festival, projecten van de Musica Insieme Fondazione en anderen.

Als solist is hij te horen op de grote podia, waaronder Wigmore Hall, Konzerthaus Berlin, Berliner Philharmonie, Kölner Philharmonie, Concertgebouw Amsterdam, Warsaw Philharmonic en Teatro Comunale di Bologna. Hij heeft opgetreden in bijna alle Europese landen, Israël, Japan, Zuid-Korea en de Verenigde Staten.

Baryshevskyi deelde het podium met enkele van de toonaangevende Europese orkesten, waaronder het Munich Radio Orchestra, het Israel Philharmonic Orchestra, Filarmonica Arturo Toscanini onder leiding van dirigenten Asher Fisch, Frederic Chaslin, Howard Griffiths, Oksana Lyniv, Andrey Boreyko, Kirill Karabits en vele anderen.

VLAAMS RADIOKOOR

www.vlaamsradiokoor.be

Het Vlaams Radiokoor werd in 1937 als professioneel kamerkoor opgericht door de toenmalige openbare omroep (NIR). Vandaag is het Vlaams Radiokoor een referentie voor vocale muziek in Vlaanderen en Europa, en wordt het zowel in binnen- als in buitenland tot de top gerekend.

De jonge Belgische dirigent Bart Van Reyn is de muzikdirecteur van het Radiokoor. De gedeelde passie voor barok en hedendaags repertoire, het geloof in de stem als ultieme vertolker van onze emoties, en het streven om ons vocaal erfgoed toegankelijk te maken voor zangers en publiek zijn wat ensemble en dirigent verbindt.

Het Vlaams Radiokoor is een instelling van de Vlaamse Gemeenschap.

TEKSTEN

OLEKSANDR SHCHETINSKI

REQUIEM: REQUIEM ET KYRIE

Requiem aeternam dona eis, Domine, et lux
perpetua luceat eis.

Te decet hymnus, Deus in Sion, et tibi reddetur
votum in Jerusalem;

exaudi orationem meam; ad te omnis caro veniet.

Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison.

DMITRI BORTNIANSKI

SACRED CONCERTO NO. 32

Скажи ми, Господи, кончину мою,
и число дней моих, кое есть, да разумею,
что лишаюся аз.

Се, пяди положил еси дни моя,
и состав мой яко ничтоже пред тобою:
обаче всяческая суета.

Убо образом ходит человек,
обаче все мятется: сокровиществует,

и не весть, кому соберет я.

Отстави от мене раны твоя:
от крепости бо руки твоя аз исчезох.
Услыши молитву мою, Господи,
и моление мое внуши,
слез моих не премолчи.

Ослаби ми, да почию,
прежде даже не отиду, и ктому не буду.

*Zeg mij, Heer, mijn einde,
en het aantal van mijn dagen, opdat ik begrijp
dat ik zal vertrekken.*

*Zie, U hebt mijn dagen als handbreedten
vastgesteld,
en mijn wezen is als niets voor U;
toch is alles ijdelheid.*

*De mens gaat als een schim,
en tevergeefs is zijn onrust; hij vergaart schatten,
en het is onbekend wie ze zal verzamelen.*

*Neem Uw plagen van mij weg;
want door de slag van Uw hand verdwijn ik.
Hoor mijn gebed, Heer,
en luister naar mijn smeekbede;
zwijg niet voor mijn tranen.*

*Maak mij los, opdat ik kan rusten,
voordat ik heenga en er niet meer zal zijn.*

OLEKSANDR SHCHETINSKI

REQUIEM: DIES IRAE

Dies irae, dies illa,
Solvat saeculum in favilla:
Teste David cum Sybilla.
Quantus tremor est futurus,
Quando iudex est venturus,
Cuncta stricte discussurus.
Tuba mirum spargens sonum
Per sepulchra regionum,
Coget omnes ante thronum.
Mors stupebit et natura,
Cum resurget creatura,

Judicanti responsura.
Liber scriptus proferetur,
In quo totum continetur,
Unde mundus judicetur.
Judex ergo cum sedebit,
Quidquid latet apparebit:
Nil inultum remanebit.
Quid sum miser tunc dicturus?
Quem patronum rogaturus?
Cum vix justus sit securus.
Rex tremendae majestatis,
Qui salvandos salvas gratis,
Salva me, fons pietatis.
Recordare, Jesu pie,
Quod sum causa tuae viae:
Ne me perdas illa die.
Quaerens me sedisti lassus,
Redemisti crucem passus:
Tantus labor non sit cassus.
Juste judex ultionis,
Donum fac remissionis,
Ante diem rationis.

Ingemisco, tanquam reus,
Culpa rubet vultus meus;
Supplici parce, Deus.
Qui Mariam absolvisti,
Et latronem exaudisti,
Mihi quoque spem dedisti.
Preces meae non sunt dignae,
Sed tu bonus fac benigne,
Ne perenni cremer igne.
Inter oves locum praesta,
Et ab hoedis me sequestra,
Statuens in parte dextra.
Confutatis maledictis,
Flammis acribus addictis:
Voca me cum benedictis.
Oro supplex et acclinis,
Cor contritum quasi cinis.
Gere curam mei finis.
Lacrimosa dies illa,
Qua resurget ex favilla
Judicandus homo reus.
Huic ergo parce Deus.

Pie Jesu Domine
Dona eis requiem.

Amen.

**VALENTIN SILVESTROV
MAIDAN 2014, CYCLE IV: III. PRAYER FOR
UKRAINE**

Боже, Україну храни. Дай нам сили, віри й
надії. Отче наш.

*God, behoed Oekraïne. Geef ons kracht, geloof
en hoop. Onze Vader.*

**VALENTIN SILVESTROV
DIPTYCHON: II. TESTAMENT**

Як умру, то поховайте
Мене на могилі
Серед степу широкого
На Вкраїні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі

Було видно, було чути,
Як реве ревучий.

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сем'ї великій,
В сем'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

*Als ik sterf, begraaft mij dan
Op een grafheuvel
In het uitgestrekte veld
Van het geliefde Oekraïne,
Zodat de uitgestrekte velden
En de Dnjepr en de heuvels
Te zien en te horen zijn
Hoe de bulderende wind huilt.*

Begraaf me en sta op,

*Verscheur de boeien,
En met vijandig bloed
Besproei de vrijheid.
En in de grote familie,
In de vrije, nieuwe familie,
Vergeet niet om mij te herinneren
Met een vriendelijk, zacht woord.*

OLEKSANDR SHCHETINSKI

REQUIEM: AGNUS DEI

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona eis requiem.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona eis requiem sempiternam.

Lux aeterna luceat eis, Domine,
cum sanctis tuis in aeternum, quia pius es.

Requiem aeternam dona eis, Domine,
et lux perpetua luceat eis.